

Preek Breukelen
d.d. 1 november 2015, Allerheiligen
Openbaring 21:1-6

“Hij die op de troon zat, zei: Zie, alles maak Ik nieuw.”

Gemeente van Jezus Christus,

We hebben gelezen uit het boek Openbaring van Johannes, het laatste boek uit de Bijbel dat gevuld is met een beeldend verhaal over de laatste grote strijd tussen goed en kwaad. En als die strijd door het goede gewonnen is, zal er een nieuwe werkelijkheid ontstaan. Het is een lastig boek omdat de beelden die gebruikt worden niet meer de onze zijn. Verwachten wij nog daadwerkelijk zo'n eindstrijd eens en ooit? Luther zei over de Openbaring van Johannes: *‘mijn geest kan zich daarin niet vinden en mij is het oorzaak genoeg om het niet hoog te schatten, dat Christus daarin niet wordt geleerd. Daarom blijf ik bij de boeken, die Christus helder en duidelijk verkondigen.’* Calvijn heeft op bijna alle Bijbelboeken een commentaar geschreven, maar niet op het boek Openbaring. De beelden in het boek hebben in alle tijden mensen ertoe verleid om ze te duiden. Wie is het zevenkoppige monster uit de zee? Of het beest met het getal 666? En wanneer zal die grote eindstrijd plaats vinden? We weten allemaal dat eens in de zoveel tijd er wel iemand is die met een voorspelling komt wanneer de wereld zal vergaan.

Johannes heeft het nooit zo bedoeld toen hij aan het einde van de eerste eeuw na Christus zijn visioenen op papier zette. Zijn boodschap was niet dat de wereld zou vergaan, maar dat de wereld herschapen zou worden, niet dat wij ten ondergaan, maar dat wij zullen leven, in een nieuwe werkelijkheid waar God onder ons woont. Johannes schreef zijn boek aan zeven jonge christelijke gemeenten in Asia, in het westen van het huidige Turkije. Het was een onzekere tijd, een tijd waarin men dreiging voelde. Met de vervolgingen onder keizer Nero vers in het geheugen, vreesden de vroege christenen de toekomst. Zeker nu er een keizer was, Domitianus, die zich liet aanspreken met *‘mijn heer en mijn God’*. Wat lag er nog in het verschiets aan ellende en onderdrukking? Brengt het volgen van Jezus alleen maar lijden met zich mee? Dan moet je van goeden huize komen om de moed niet te verliezen, om het geloofsbijltje er niet bij neer te gooien omdat de macht van de Romeinse keizer te groot is en er toch nooit iets verandert.

Johannes schreef daarom zijn boek. Hij wilde de christenen in zijn tijd oproepen om standvastig te blijven, de moed niet op te geven. De lezers en de hoorders van zijn tijd begrepen de beelden, die wij vaak niet meer begrijpen. Ze herkenden de grote visioenen van Jesaja, Ezechiël en Daniël die door het verhaal gewoven zijn. En, misschien nog wel belangrijker, ze herkenden de beelden uit de cultus die ontstaan was rond de vergoddelijking van de Romeinse keizers. Ze werden immers omringd door tempels waarin de keizers vereerd werden en priesters hun dienst deden. Met die beelden zegt Johannes eigenlijk tegen zijn angstige gehoor: *‘Die keizer in Rome mag dan groot zijn, maar God is vele malen groter. Houd moed.’* Johannes doet geen voorspelling van een kosmische strijd, Johannes roept op tot geestelijk verzet, Johannes wil kracht geven en troost. Het is geen boek van *‘stil maar, wacht maar, alles wordt nieuw’*, maar een oproep om door het lijden heen te blijven geloven in een nieuwe werkelijkheid onder Gods gezag.

Geestelijk verzet. Een prachtige term. Dat is wat het kenmerk van de gelovige en de kerk zou moeten zijn. Een geestelijk verzet tegen alles wat onderdrukt, ziek maakt en het leven van mensen maakt tot een doods bestaan. Een geestelijk verzet tegen moedeloosheid, dat de wereld nu eenmaal zo is en nooit anders zal worden. Zoals Jezus zich in zijn tijd verzette tegen verstikkende systemen waarin de lijdende mens geen plek meer had, uitgestoten werd, aan het lot overgelaten. In Christus woont God al onder de mensen. In Hem is er geen dood, geen rouw, geen jammerklacht en geen pijn. Ja, maar Jezus zelf heeft het met de dood moeten bekopen. En toch, door lijden en sterven heen, is nieuw leven opgestaan. Een wonderlijke kracht heeft mensen gegrepen en het verhaal van het geestelijk verzet, het verhaal van de liefde tegen de chaos in is blijven bestaan, tot op de dag van vandaag.

Dit klinkt misschien wat cryptisch en als binnenkerkelijke taal, maar laat ik het u uitleggen. In de verhalen over Jezus, die wij overgeleverd hebben gekregen, herkennen wij God. In die mens Jezus, die eigenlijk maar twee jaar lang rondtrok en de mensen leerde, ontdekken wij hoe de wereld kan zijn, hoe God deze wereld bedoeld heeft. Niet als een droge dorre plek waar geen leven mogelijk is, niet een wereld waarin de ene mens langs de andere leeft, niet een aarde waar de sterkste het voor het zeggen heeft, niet een werkelijkheid waarin de zwakkere aan zijn of haar lot wordt overgelaten. De theoloog Erik Borgman zei het afgelopen donderdag in een interview in dagblad Trouw zo helder: *‘Onze cultuur is geneigd mensen te zien als zelfstandige wezens, die misschien soms heel even iemand anders nodig hebben. De christelijke traditie zegt het omgekeerde: wij zijn per definitie van elkaar afhankelijk’*. Dat is wat Jezus ons heeft laten zien in taal en teken, dat we aan elkaar geschonken worden om in liefde met elkaar te leven, om in liefde elkaar te dragen, en zo voor elkaar en met elkaar een nieuwe werkelijkheid neer te zetten. Dat vraagt ook geestelijk verzet tegen een cultuur en een tijdsgeest, een geestelijk verzet soms ook tegen het eigen ik. Het vraagt jezelf te willen zien als deel van een gemeenschap, als afhankelijk van de ander en verantwoordelijke voor de ander. Lukt dat, dan is die andere werkelijkheid dichterbij dan je denkt. Het is niet een droom van ooit en eens, niet een stil wachten op een kosmische strijd tussen goed en kwaad. Nu gebeurt het al, nu al krijgt die nieuwe werkelijkheid gestalte. Daar waar wij niet zwijgen tegen onrecht, maar die aan de kaak stellen. Daar waar wij omzien naar de zwakkere door onszelf te geven. Daar waar de tranen van mensen ons niet koud laten, maar onze liefde opwekken om samen uit een duister dal te klimmen naar een nieuwe morgen.

Wij zijn hier samengekomen omdat we ons verbonden weten in gemis, verdriet en tranen. Omdat we het afgelopen jaar een dierbare moesten verliezen, of al jaren de pijn van een lege plek met ons mee dragen. Soms geeft de tijd ons de zalf ter verlichting, soms ook niet. Soms dragen de mooie en dierbare herinneringen ons, soms vergroten ze juist ons verdriet. Maar ik denk dat we allemaal de ervaring dragen dat een luisterend oor, een begrijpend woord of een schouder waarop wij ons hoofd kunnen leggen zoveel kan betekenen. Dat een ander bereid is om in liefde naast je te staan. Om je niet aan het lot over te laten, maar je aan de hand neemt. Dat zijn de momenten waarop je de nieuwe werkelijkheid ervaart, nieuwe toekomst durft te dromen; een nieuwe hemel en een nieuwe aarde. Dan kun je daadwerkelijk zeggen: Gods woonplaats is onder de mensen. Daar waar liefde is, daar is God.

In de Naam van de Vader, de Zoon en de heilige Geest. Amen.